

A PRO BONO JOGI SEGÍTSÉNYÚJTÁS GYAKORLATA

MAGYARORSZÁGON

Dr. Rutai Zsuzsanna, a PILnet Alapítvány külső szakértője

**A kiadványban kifejezett nézetek a szerzőtől származnak és nem feltétlenül tükrözik a szervezet

hivatalos álláspontját.

1.	BEVEZETÉS	2
2.	MIT JELENT A PRO BONO JOGI SEGÍTSÉGNYÚJTÁS?	2
3.	A PRO BONO JOGI SEGÍTSÉGNYÚJTÁS KONCEPCIÓJA MAGYARORSZÁGON	3
3.1.	TÖRTÉNELMI MEGKÖZELÍTÉS	3
3.2.	JOGI KERETRENDSZER ELEMZÉSE	5
3.3.	AZ ÜGYVÉDI KAMARÁK MEGKÖZELÍTÉSE	6
4.	ÜGYVÉDI KÉRDŐÍV A PRO BONO JOGI <u>SEGÍTSÉGNYÚJTÁS</u> GYAKORLATÁRÓL MAGYARORSZÁGON	7
4.1.	A KÉRDŐÍV ÉS A VÁLASZADÓK	7
4.2.	HOGYAN VISZONYULNAK A MAGYAR ÜGYVÉDEK A PRO <u>BONOHÓZ</u> ?	8
4.3.	MI NEHEZÍTI ÉS MI SEGÍTI A MAGYAR JOGÁSZOKAT ABBAN, HOGY PRO BONO ÜGYEKET VÁLLALJANAK EL?	10
5.	KONKLÚZIÓK	14
	FÜGGELÉK – AZ ÜGYVÉDEK KÉRDŐÍVE	16

1. BEVEZETÉS

A tanulmány célja, hogy egy pillanatképet nyújtson a pro bono jogi segítségnyújtás gyakorlatáról Magyarországon, mindezt úgy, hogy a fókusz az ügyvédi irodák társadalmi felelősségvállalás megközelítéséről az ügyvédek egyéni véleményére és szükségleteire helyezi. A PILnet Alapítvány 2005 óta dolgozik a pro bono ügyvédi jogi segítségnyújtás előmozdításán Magyarországon, ezért igyekszik folyamatosan jól informált lenni a helyi gyakorlatot illetően. A szervezet Pro Bono Kézikönyvének ajánlásával¹ összhangban egy online kérdőív készült azzal a céllal, hogy a pro bono ügyvédi munka gyakorlatát feltérképezze és a magyar ügyvédek véleményét összegyűjtse arról, hogy hogyan viszonyulnak a pro bono kérdésköréhez. A kérdőív a PILnet Alapítvány partneri hálózatában és gyakorló ügyvédek informális csoportjaiban került megosztásra 2022. márciusában. A tanulmány keretében elemzett 107 jogász (egyéni és alkalmazott ügyvéd, jogtanácsos) véleménye érdekes lehet ügyvédek, ügyvédi irodák, kamarák és a területen dolgozó döntéshozók és egyéb érdekeltek számára egyaránt.

2. MIT JELENT A PRO BONO JOGI SEGÍTSÉGNYÚJTÁS?

A pro bono jogi segítségnyújtás önkéntesen és ingyenesen végzett jogi munka, amelyet az ellenérték fejében nyújtott szolgáltatás minőségével és etikai standardjaival azonos szinten végeznek. Az állam által működtetett jogi segítségnyújtó szolgálathoz annyiban hasonlít, hogy olyanoknak nyújt hozzáférést ügyvédi segítséghez, akik egyébként nem engedhetnék meg maguknak egy ügyvéd megbízását, azonban nem mentesíti az államot azon kötelezettsége alól, hogy az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést mindenki számára biztosítsa. Ennek értelmében a pro bono nem hivatott a jogsegélyt helyettesíteni, hanem inkább kitölteni az állam által működtetett rendszerben keletkezett hiátusokat. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Ajánlása összekapcsolja a jogi segítségnyújtás két formáját, amikor arra kötelezi a tagállamokat, hogy tájékoztassák a jogsegélyre jogosulatlanok talált ügyfeleket a rendelkezésre álló egyéb lehetőségekről, mint például pro bono jogi segítségnyújtásról és jogklinikákról.²

A pro bono jogi segítségnyújtás gyakorlatának megalapozásában és megerősítésében különböző szereplők játszhatnak szerepet, a jogrendszertől és a jogász szakmára vonatkozó

¹ Pro Bono Kézikönyv, PILnet Alapítvány, 2011, 44. o. Elérhető: https://www.pilnet.org/wp-content/uploads/2020/04/Pro_Bono_Kezikonyv-final.pdf

² Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the efficiency and the effectiveness of legal aid schemes in the areas of civil and administrative law, 2021. 14. bekezdés.

speciális szabályoktól függően. Elsősorban említhetjük az ügyvédek, mint képzett jogi szolgáltatást nyújtó szakembereket, akik ajánlhatják a szolgáltatást ingyenesen, vagy elfogadhatnak ilyen kérést az ügyfelektől. Másodsorban a nemzetközi és hazai ügyvédi irodák, amelyek pro bono programot állíthatnak fel, és különböző ösztönzőkkel motiválhatják dolgozóikat a programban való részvételre. Harmadsorban az ügyvédi kamarák, mint az ügyvédek önszabályozó szakmai testületei szintén motiválhatják tagjaikat, hogy vegyenek részt pro bono projekteken formális programok felállításával, pro bono munkát elismerő díjak adományozásával, valamint szakmai események és képzések szervezésével.³ Negyedsorban civil szervezetek, amelyek népszerűsíthetik a pro bono érdekképviselet, kampányok, figyelemfelhívás és képzések útján. Ötödsorban ügyvédi irodák, egyéni jogász szakemberek és civil szervezetek létrehozhatnak közvetítő szervezetet, egy ún. pro bono központot, amely „egyfajta brókerként működik a jogi segítségre szoruló személyek és szervezetek, valamint a segítségnyújtásra kész ügyvédek között annak érdekében, hogy megkönnyítse pro bono jogi szolgáltatások nyújtását”.⁴ Ezek a szereplők mind együttműködhetnek és támogathatják egymást is a pro bono gyakorlatának előmozdítása és a hátrányos helyzetű csoportok igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréseinek javítása céljából.

3. A PRO BONO JOGI SEGÍTSÉGNYÚJTÁS KONCEPCIÓJA MAGYARORSZÁGON

3.1. TÖRTÉNELMI MEGKÖZELÍTÉS

Magyarországon, hasonlóan más európai országokhoz, a pro bono kultúra csak nemrégiben kezdett gyökeret verni. Habár az ingyenes jogi segélynyújtásnak hosszú hagyománya van Európában, az állam által üzemeltett jogsegélynyújtó rendszerek 20. századi bevezetésének köszönhetően a jogi segítségnyújtást nem tekintették a “jogász szakma tiszteletreméltó kötelezettségének, hanem inkább az állam felelősségének”.⁵ A második világháborút követően az ügyvédeknek csatlakozni kellett az ún. ügyvédi munkaközösségekhez és ingyenes tanácsadást nyújtani a kommunista szombatok alkalmából, amikor a különböző szakmák képviselői önkéntes munkával építették a kommunizmust. A rendszerváltást követően, 2003-ban a Parlament elfogadta a jogsegélynyújtásról szóló törvényt, amellyel

³ Európai ügyvédi kamarák és a pro bono, PILnet Alapítvány, 2021, 3.o. Elérhető: https://www.pilnet.org/wp-content/uploads/2021/11/A11671_European_Bars_and_Pro_Bono_Booklet_V2.pdf

⁴ Pro Bono Kézikönyv, PILnet Alapítvány, 2011, 19. o.

⁵ Lamin Khadar: The growth of pro bono in Europe, PILnet Alapítvány, 2016. 6. o. Elérhető: https://www.pilnet.org/wp-content/uploads/2020/03/Pro_Bono_Final_Report_V2-1.pdf

létrehozott egy államilag szponzorált, két sávós jogi segítségnyújtó rendszert, amelyben a kirendelés útján nyújtott büntetőjogi képviselő elválk a jogsegély minden más formájától.

A nemzetközi ügyvédi irodák és ügyvédek budapesti megjelenésében rejlő lehetőségek felismerésével a PILnet Alapítvány fontos szerepet játszott a pro bono ügyvédi munka magyarországi meghonosításában. 2005-ben indították el a Közép- és Kelet-Európai Pro Bono Kezdeményezést, amelynek célja az volt, hogy „a pro bono egy tiszta, intézményesített alapra helyezték Közép-Európában”.⁶ Egy évvel később az Alapítvány meggyőzött 9 nemzetközi ügyvédi irodát, hogy támogassa a „Pro Bono Nyilatkozatot” és köteleződjön el amellet a gondolat mellett, hogy „erkölcsi kötelesség annak biztosítása, hogy a magyar társadalom minden tagja hozzájuthasson jogi szolgáltatáshoz”.⁷ 2006. december 15-én az Alapítvány elindította első hivatalos pro bono központját,⁸ ahol olyan ügyekben nyújtott segítséget, mint például a lengyel Helsinki Bizottság alkotmánybírósági beadványa.⁹ Az Alapítvány 2011 óta a Budapesti Ügyvédi Kamarával együttműködésben elismeri a jogász szakemberek kimagasló teljesítményét két Pro Bono Díj adományozásával: minden éven egy díjat egyéni ügyvédnek, egy másikat pedig ügyvédi irodának ítélnek oda.¹⁰

A PILnet Alapítvány a közelmúltban indította el gyermekjogi programját és tett erőfeszítéseket annak érdekében, hogy a terhelt gyermekek ügyvédhez való hozzáférését javítsa Magyarországon, méghozzá az Európai Bizottság által támogatott „CLEAR-Rights: büntetőeljárásban terheltként érintett gyermekeknek nyújtott jogi segítség javítása Európában” c. projekt megvalósító partnereként.¹¹ A projekt egyedi megközelítésének fókuszában az áll, hogy az igazságszolgáltatással összeütközésbe került gyerekeknek nyújtott minőségi és specializált állami jogsegélyt kiegészítheti, de nem helyettesítheti a pro bono jogi segítségnyújtás. A jogsegély és a pro bono kapcsolatáról szóló párbeszéd kezdeményezése különösen fontos Magyarországon, mivel egy, a CLEAR-Rights projekt keretében végzett kutatás felfedte, hogy a magyar ügyvédek a kirendelést pro bono jogi segítségnyújtásnak

⁶ Ibid. 18. o.

⁷ Ibid.

⁸ A Pro Bono Központról bővebben a PILnet Alapítvány weboldalán: <https://www.pilnet.org/our-work/europe-eurasia/hungarian/>

⁹ Lamin Khadar: The growth of pro bono in Europe, PILnet Alapítvány, 2016, 18. o.

¹⁰ További információ a díjakról és díjazottakról: <https://www.pilnet.org/our-work/europe-eurasia/hungarian/hungarian-pro-bono-awards/>

¹¹ A CLEAR-Rights projektet, amely 2021. januárja és 2022. decembere között futott, a Terre des hommes magyarországi regionális központja vezeti a Terre des hommes Románia, a magyarországi PILnet Alapítvány, a francia Alliance of Lawyers for Human Rights, a belgiumi Defence for Children International és a Defence for Children Holland partnereként. További információ a projektről az Alapítvány honlapján <https://www.pilnet.org/our-work/childrens-rights/>

tartják, a kirendelési díj alacsony összegére és az ilyen ügyekbe fektetett magas munkaórák számára való tekintettel.¹²

3.2. JOGI KERETRENDSZER ELEMZÉSE

A tanulmány zárásának időpontjában, 2022. októberében, a pro bono ügyvédi munka nem volt szabályozva Magyarországon sem jogszabályi szinten, sem pedig az ügyvédi kamara belső aktusa által. Ha a jelenleg hatályos jogi keretrendszerben szeretnénk elhelyezni a pro bono-t, anélkül, hogy ezzel a pro bono ügyvédi segítségnyújtás jogi értelmezését szűkítenénk, két forgatókönyvet vázolhatunk fel.

Az első esetben, mivel az ügyvédi tevékenység folytatására adott megbízás szabad megállapodás tárgya az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény 28. § (1) alapján, 0 Ft-ért nyújtott ügyvédi szolgáltatás rögzíthető a megbízási szerződésben az ügyvéd és a pro bono ügyfél között (aki lehet akár magánszemély, akár civil szervezet).¹³ A megbízási szerződést – kivéve a jogi tanácsadást – írásba kell foglalni, annak elmaradása a megbízás érvényességét nem érinti, viszont ebben az esetben a megbízás tartalmát a megbízottnak kell bizonyítania.¹⁴ Általánosságban igaz, hogy az ügyvédnek általános forgalmi adót kell fizetnie és számlát kell kibocsájtania, amely bizonyítja a szolgáltatás nyújtás megtörténtét meghatározott ellenérték fejében. Tekintettel arra, hogy az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. törvény nem mentesíti az adó alól a pro bono ügyvédi szolgáltatásokat, az ügyvédnek teljesíteni kell a formális követelményeket és számlát kell kibocsájtania még akkor is, ha az ÁFA 0 Ft-nak felel meg.

Második esetnek tekinthető, ha az ügyvéd jogi tanácsadást nyújt és dokumentumokat készít elő egy olyan szervezet számára, amely számára közérdekű önkéntes tevékenységet végez. Ezt a típusú pro bonot az ügyvédi tevékenységről szóló törvény kizárja a hatálya alól, ezzel a közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvény hatálya alá rendeli. Ennek megfelelően, a közérdekű önkéntes tevékenység a törvényben meghatározott szervezetek számára – ideértve a civil szervezeteket is – ellenérték nélkül nyújtott tevékenység.¹⁵ A fogadó szervezet köteles regisztráltatni magát az illetékes minisztériumnál

¹² Dr. Rutai Zsuzsanna: A gyermek terhelt részére nyújtott jogi segítség gyakorlata és hiányosságai Magyarországon, PILnet Alapítvány, 2022, 10. o. Elérhető: <https://www.pilnet.org/wp-content/uploads/2022/04/Rutai-2022-A-gyermek-terhelt-reszere-nyujtott-jogi-segitse-g-gyakorlata-es-hianyossagai-Mon-final.docx.pdf>

¹³ Az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény, 28 §(1) and 30 §(1).

¹⁴ Az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény, 29 §(2).

¹⁵ A közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvény, 2. § (1).

és az önkéntes tevékenység kereteit szerződésben rendezni. Mindenesetre a közérdekű önkéntes tevékenységként nyújtott szolgáltatások köre meghatározott, csak a fogadó szervezet számára végzett jogi tanácsadást és okiratszerkesztést foglalja magában.¹⁶

3.3. AZ ÜGYVÉDI KAMARÁK MEGKÖZELÍTÉSE

Ahogy már korábban említettük, magyar ügyvédi kamarák még nem bocsájtottak ki hivatalos álláspontot a pro bono ügyvédi segítségnyújtás kereteire vagy feltételeire vonatkozóan, azonban a pro bono tevékenységet egyfajta informális megközelítés útján támogatják. A Budapesti Ügyvédi Kamara 2019-ben rendezte meg az 1. Pro Bono Napot az Európai Ügyvéd Nap alkalmából, majd második alkalommal 2021-ben, melynek keretében olyanok kérhettek jogi tanácsot az önkéntes ügyvédektől és jogtanácsosoktól, akik egyébként nem engedhetik meg maguknak, hogy ügyvédhez forduljanak.¹⁷ A tanácsadás számos jogterületet lefedett, így például polgári jog, gazdasági jog, családjog, büntetőjog, munkajog, szerzői jogi, hagyaték és öröklés területét, valamint a civil szervezetek működésére vonatkozó jogi szabályozást is. 2020-ban számos vidéki ügyvédi kamara indított pro bono kezdeményezést, melynek keretében természetes személyek fordulhattak telefonon keresztül önkéntes ügyvédekhez a koronavírus járványhoz kapcsolódó kérdéseikkel.¹⁸

2022. áprilisában egy egyéni ügyvéd indított egy pro bono kezdeményezést, amelyhez később a Budapesti és a Magyar Ügyvédi Kamara is csatlakozott: jogi tanácsadás nyújtása az ukrajnai háború elől menekülők számára.¹⁹ Mintegy 200 ügyvéd csatlakozott a kezdeményezéshez, hogy a menekült státuszhoz, adminisztrációhoz, munkajoghoz kapcsolódó kérdéseket válaszoljon meg email-es formában, míg mások tolmácsolásban, szállításban, szálláskeresésében segítettek és természetbeni adományokat nyújtottak más civil szervezetekkel együttműködésben. A Budapesti Ügyvédi Kamara elindította a „Második Szakmai Otthon” elnevezésű programot, melynek keretében ukrán ügyvédek magyarországi letelepedését és szakmai életbe való beilleszkedését segítik.²⁰

¹⁶ Az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény, 2 § a.)

¹⁷ További információ az ügyvédi kamara oldalán: <https://bpugyvedikamara.hu/probono-nap/>.

¹⁸ További információ a kezdeményezésekről: <http://ugyvedforum.hu/cikkek/2020/03/koronavirus-ugyvedi-osszefogas-a-veszelyhelyzetben-elo-emberekert-dr-becker-tibor-a-komarom-esztergom-megyei-akciojukrol>

<https://www.gymsmo.hu/print/cikk/ingyenes-telefonos-jogsegelyszolgalat-az-ugyvedi-kamaranal.html>

<https://www.szekesfehervar.hu/ingyenes-ugyvedi-segitsegnyujtas-a-fejer-megyei-ugyvedi-kamaratol>

¹⁹ A Budapesti Ügyvédi Kamara hivatalos oldala: <https://bpugyvedikamara.hu/magyar-ugyvedseg-ukrajnaert/>

²⁰ HVG cikke: „Közel 200 magyar ügyvéd jelentkezett, hogy segítsen az Ukrajnából elmenekült embereknek” https://hvg.hu/itthon/20220401_Ukrajna_Karpatalja_haboru_menekultek_ugyvedek_segitseg_kamara_Szajbert

4. ÜGYVÉDI KÉRDŐÍV A PRO BONO JOGI SEGÍTSÉGNYÚJTÁS GYAKORLATÁRÓL MAGYARORSZÁGON

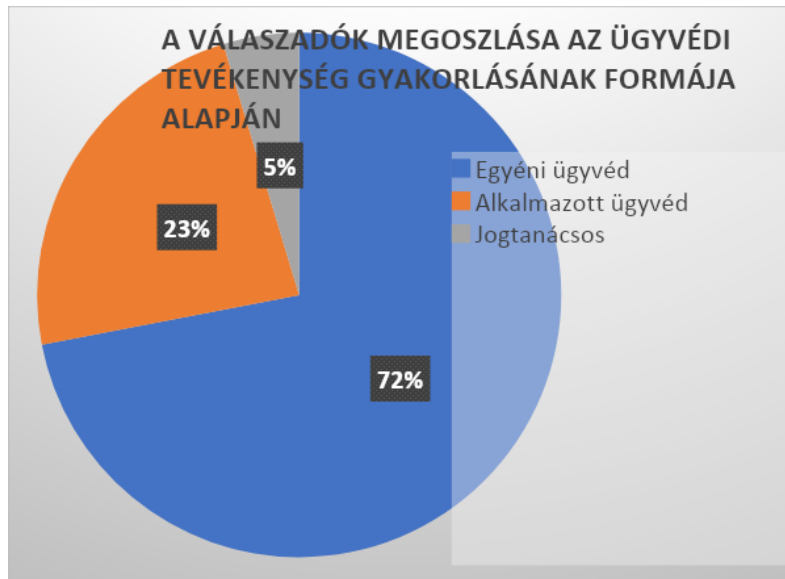
4.1. A KÉRDŐÍV ÉS A VÁLASZADÓK

2022. márciusában a PILnet Alapítvány anonim, online kérdőíves felmérést indított magyar ügyvédek körében a hazai pro bono gyakorlat feltérképezése és annak megértése céljából, hogy a magyar ügyvédek hogyan viszonyulnak a pro bono-hoz, kitérve a támogató és nehezítő körülményekre is. A kérdőív a PILnet Alapítvány partneri hálózatában és gyakorló ügyvédek informális csoportjaiban került megosztásra. Összesen 107 válasz érkezett, ami viszonylag magas érdeklődést mutat a magyar viszonyokat tekintve, de meg is erősíti a PILnet Alapítvány egy másik, gyermekek büntetőigazságszolgáltatása területén végzett kutatásának eredményét, mely szerint „az ügyvédeknek általánosságban kialakult véleményük van a pro bono segítségnyújtásról”.²¹

Az online kérdőívet 107 jogász töltötte ki, akik közül 77 válaszadó egyéni ügyvédként, 25 válaszoló ügyvédi iroda alkalmazottjaként, míg 5 válaszadó jogtanácsosként dolgozik. Magyarországon az ügyvédek olyan jogi szakemberek, akik jogi egyetemet végeztek és teljesítették a szükséges szakmai továbbképzést, majd sikeres szakvizsgát tettek és csatlakoztak egy területi ügyvédi kamarához. Az ügyvédek vezethetnek praxist önállóan (egyéni ügyvéd), lehetnek egy egyéni ügyvéd vagy ügyvédi iroda alkalmazottja (alkalmazott ügyvéd), valamint az ügyvédi foglalkozást munkaviszony keretében is gyakorolhatják (jogtanácsos).²² A válaszadók megoszlása az ügyvédi tevékenység gyakorlásának formája alapján azt mutatja, hogy az egyéni ügyvédek különösen érdeklődnek a pro bono kérdésköre iránt, annak ellenére, hogy nem vesznek részt formális pro bono programban vagy nem kötelezi őket a munkáltató erre vonatkozó belső iránymutatása.

²¹ Dr. Rutai Zsuzsanna: A gyermek terhelt részére nyújtott jogi segítség gyakorlata és hiányosságai Magyarországon, PILnet Alapítvány, 2022. 10.o.

²² Az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény, §57-59§, 66 §.



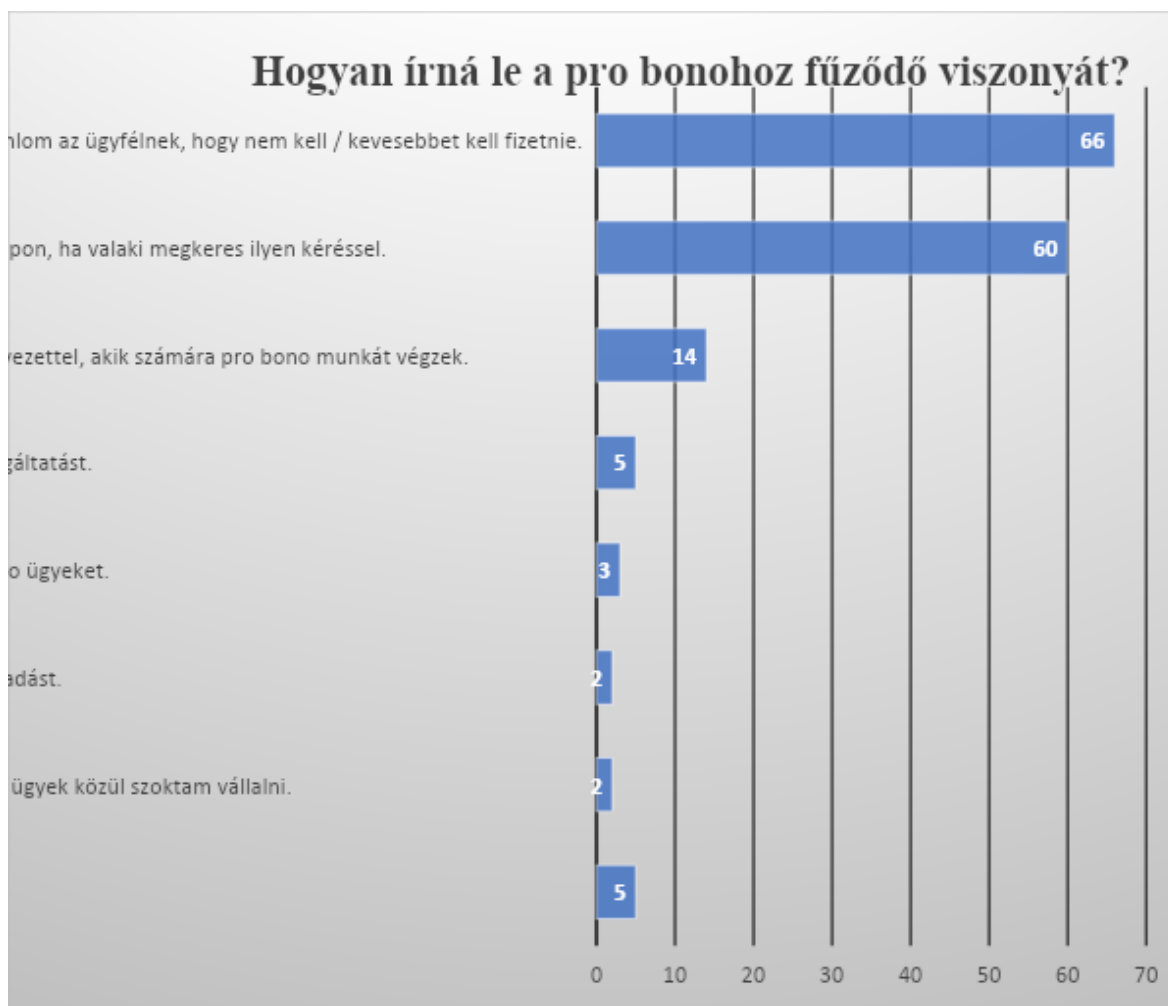
4.2. HOGYAN VISZONYULNAK A MAGYAR ÜGYVÉDEK A PRO BONOHOZ?

A kérdőív lehetőséget adott a kitöltőknek több válaszlehetőség megjelölésére is a pro bono ügyvédi munkához fűződő viszonyuk leírására, valamint az “egyéb” kategória alatt azt saját maguk is kifejthették. A számok elemzése előtt érdemes azt megosztani, hogy a válaszokból kiderült, hogy az ügyvédek akkor segítenek, ha az ügyfél rászorul, elesett, kiszolgáltatott helyzetben van vagy súlyosan igazságtalan helyzetbe került. Előfordul az is, hogy ingyen jogi tanácsadást nyújtanak ismeretségi vagy baráti körben is. Néhány válaszadó az elmúlt időszak rendkívüli eseményeit jelölte meg motivációként a pro bono segítségnyújtás megkezdésére, például a vírushelyzethez kötődően indult telefonos jogsegélyszolgálat munkájában való részvételt és az Ukrajnában zajló háború elől menekülők jogi kérdéseinek ingyenes megválaszolását. Miközben ez jól mutatja, hogy a pro bono iránti elköteleződés az empátiánál és a szociális érzékenységnél kezdődik, szervezett segítségnyújtási lehetőségek olyan ügyvédek is bevonhatnak, akik korábban nem végeztek pro bono tevékenységet.

A válaszadók 97 %-a, azaz 104 jogász jelezte, hogy már hallott korábban a pro bono intézményéről, míg 95 %, azaz 102 válaszadó nyújt is jogi szolgáltatást pro bono alapon (rendszeresen vagy alkalmanként). A pro bono-hoz fűződő viszonyát a válaszadók többsége kétféleképpen írta le: 61,7% a saját praxisán belül időnként felajánlja az ügyfélnek, hogy nem kell ill. kevesebbet kell fizetnie, míg 56% vállal ügyeket pro bono alapon akkor is, ha ilyen megkeresés érkezik. A kérdőívet kitöltők 13%-ának hosszútávú kapcsolata is van egy szervezettel, amely számára pro bono munkát végez, például az egyik vidéki ügyvédi iroda tulajdonosa már 30 éve nyújt jogi segítséget kis falvakban működő egyesületek, valamint

kulturális, könyvtárpároló, múzeumpártoló, illetve oktatási alapítványok számára. 2 válaszadó kifejezetten azt jelölte meg, hogy a cége által kiajánlott pro bono ügyek közül szokott vállalni, ami viszonylag alacsonynak tekinthető, ha azt vesszük, hogy a válaszadók 28%-a nem egyéni ügyvédként dolgozik. Ez az adat azt a benyomást kelti, hogy az alkalmazott ügyvédek és a jogtanácsosok is a mindennapi munkájukon kívül találnak pro bono ügyfeleket.

Fontos megemlíteni, hogy a kérdőívet kitöltők közül csak néhányan keresik kifejezetten a pro bono ügyfeleket. Különösképpen 5 ügyvéd jelezte, hogy a kamarán keresztül vagy kamarai pro bono napon nyújt ingyenes jogi tanácsadást, 3 ügyvéd egyéb közvetítő szervezetten keresztül, míg 2 válaszadó kifejezetten ajánl pro bono jogi segítséget a saját honlapján. Fontos megjegyezni, hogy 5 olyan válaszadó is volt, aki egyébként nem vállal pro bono ügyeket, ők indokként azt jelölték meg, hogy anyagilag nem engedhetik meg maguknak ill. nincs idejük rá, ami mindkét esetben azt jelenti, hogy nem tudnak a fizetős ügyfélre fordított időből feladni. Olyan válaszadó is volt, aki nem biztos abban, hogy hol található pro bono klienseket, de volt olyan is, aki negatív tapasztalat miatt hagyott fel a pro bonoval.

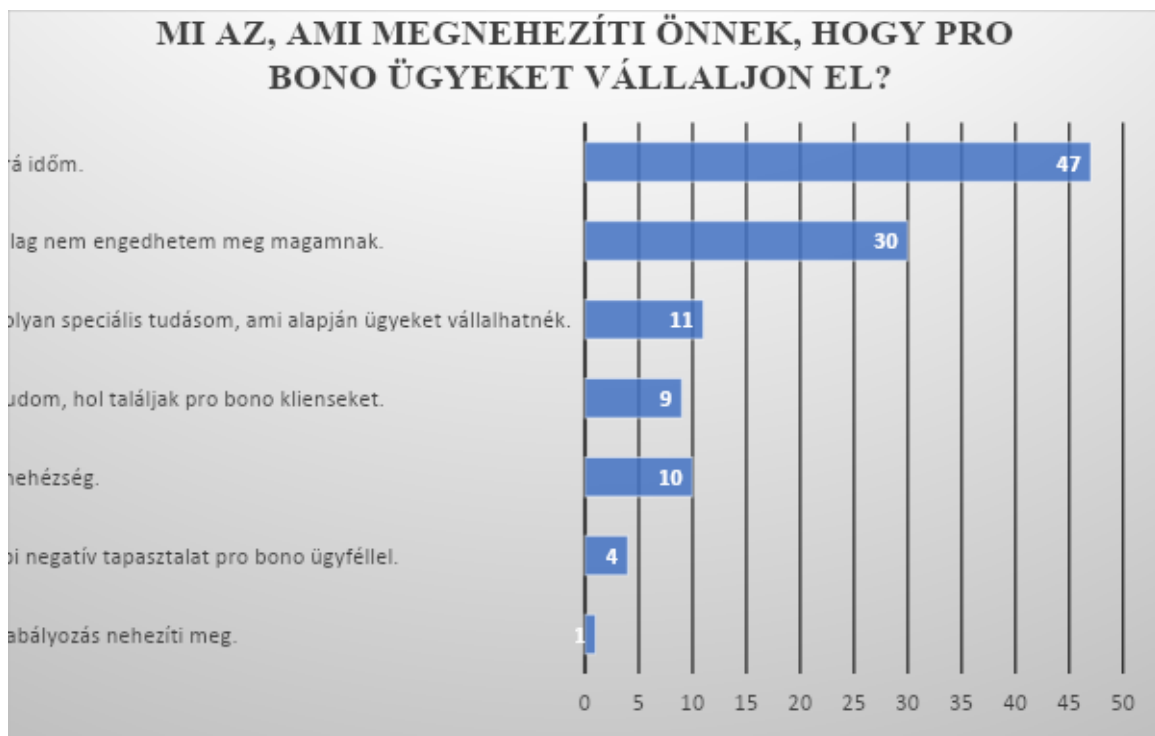


4.3. MI NEHEZÍTI ÉS MI SEGÍTI A MAGYAR JOGÁSZOKAT ABBAN, HOGY PRO BONO ÜGYEKET VÁLLALJANAK EL?

A kérdőív egyik kérdése kifejezetten arra vonatkozott, hogy mi nehezíti meg az ügyvédek számára, hogy pro bono ügyeket vállaljanak el. A válaszolók több mint 9 %-a szerint nincs nehézség, azonban a többi válaszadó számos nehezítő körülményt jelölt meg. A kérdőívet kitöltő ügyvédek többsége számára az jelent problémát, hogy nincs idejük pro bono ügyekre (44%) vagy anyagilag nem engedhetik meg maguknak (28%), ami igazából ugyanannak az érmének a két oldala, ahogy fentebb kifejtésre került. Azonban nem ez az első alkalom, hogy erről szó van: egy terhelt gyermekek ügyvédhez való hozzáférése vonatkozó kutatás során adott interjú keretében egy ügyvéd már kifejtette, „mindenkinek meg kell azt értenie, hogy az ügyvéd is egy gazdasági szereplő”.²³

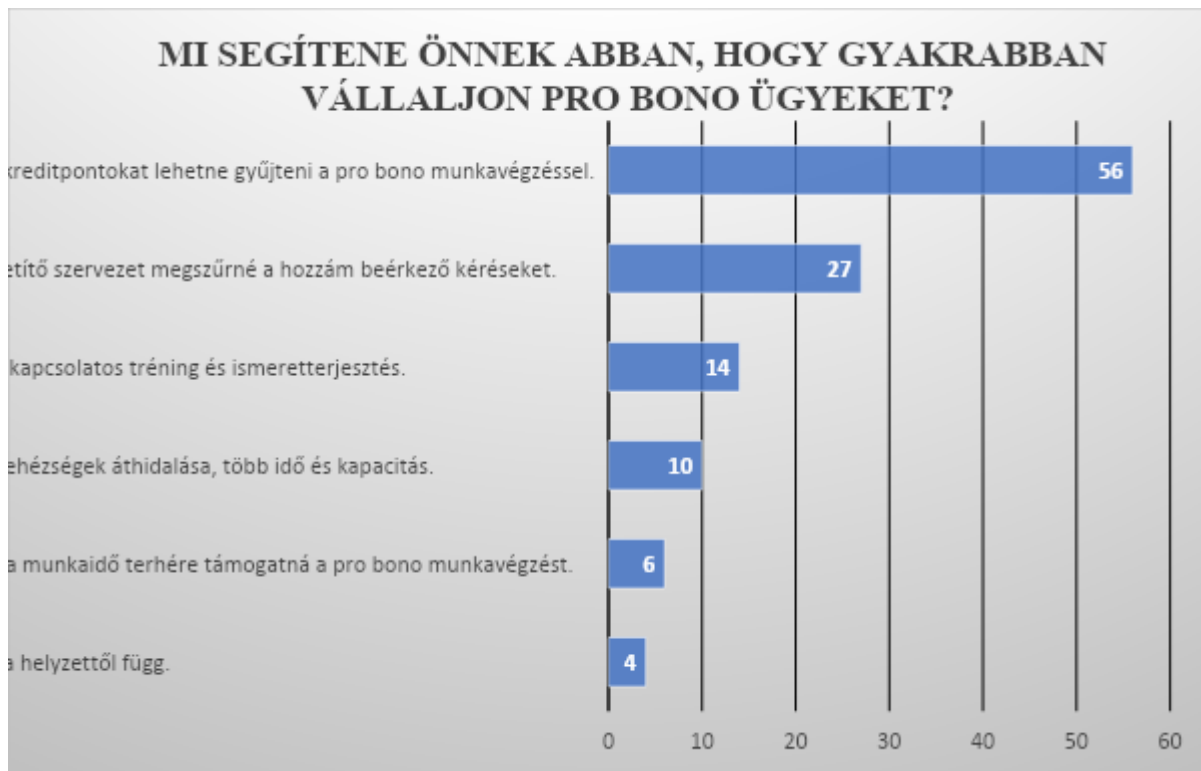
²³ Dr. Rutai Zsuzsanna: A gyermek terhelt részére nyújtott jogi segítség gyakorlata és hiányosságai Magyarországon, PILnet Alapítvány, 2022. 10.o.

A többi nehezítő körülményt vizsgálva elmondható, hogy a kitöltő ügyvédek több mint 9 % úgy érzi, hogy nincs olyan speciális tudása, amely alapján pro bono ügyeket tudna vállalni. Egy válaszadó példaként azt hozta fel, hogy gazdasági jogterületen dolgozik, míg többen említették, hogy a civil szervezetekre vonatkozó szabályozás elég összetett, ezért inkább a releváns tapasztalattal rendelkező kollégák tudnak ezen a területen pro bono tanácsadást nyújtani. A válaszolók 8,4% nem tudja hol található olyan ügyfeleket, akiknek pro bono jogi segítségre lenne szükségük. Néhány válaszadó ügyvéd említette, hogy korábban volt negatív tapasztalat pro bono klienssel: úgy érezte, hogy nem becsülték meg a munkáját vagy akár vissza is éltek az ajánlattal. Jogi szabályozás is felmerült nehézségként, pontosabban a jogtanácsosok korlátozott ügyfélkörére vonatkozó szabályok pro bono tevékenység esetén.



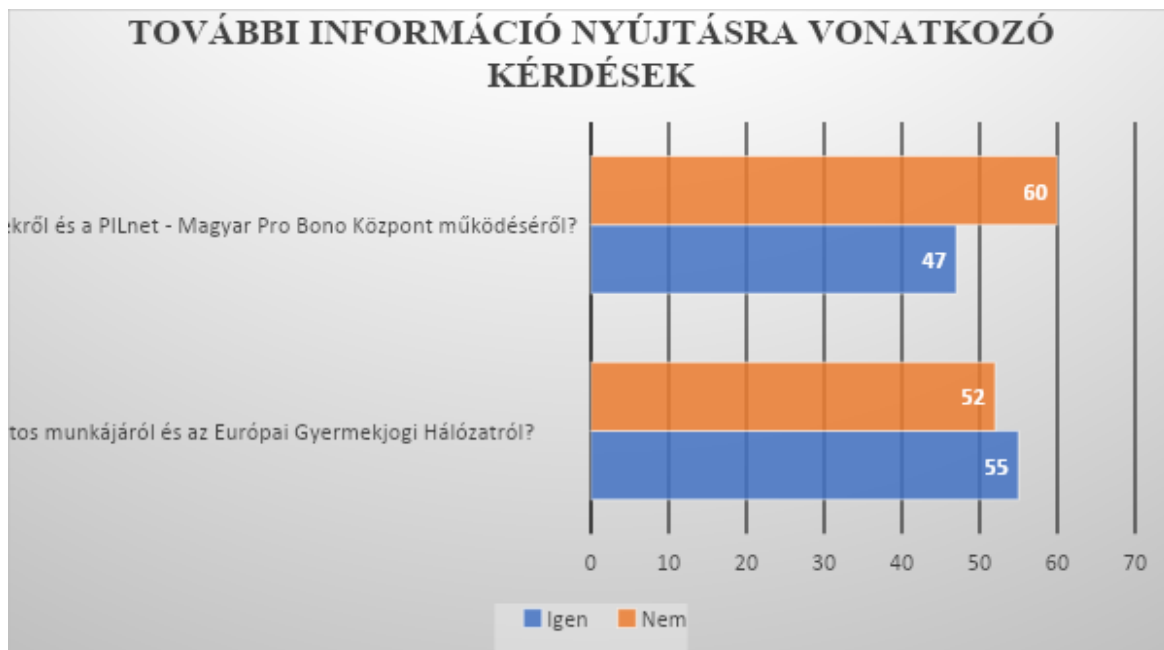
Annak érdekében, hogy jobban megértsük a magyar ügyvédek pro bono-hoz fűződő viszonyát, a kérdőív külön rákérdezett azokra a tényezőkre, amelyek támogathatják az ügyvédek abban, hogy gyakrabban vállaljanak pro bono ügyeket. A válaszadók többsége, meghozza több mint 52 %-a szerint komoly motiváció lehetne, ha a kamara kreditpontokat ajánlana a pro bono tevékenységért a kötelező továbbképzési rendszer keretében, amely a kamarai tagság és az ügyvédi tevékenység gyakorlásának feltétele. Több mint 5 % szerint az is motiváló lehetne, ha a cég a munkaidő terhére jóváírná a pro bono ügyek kezelésével töltött időt, még akkor is, ha az ügyfelet nem a cég ajánlotta.

A feni motiváló tényezőkön túl, a válaszolók több mint 9 %-a jelölte meg támogató tényezőként a különböző gyakorlati nehézségek áthidalását, így például, ha a mindennapi feladatok és fizetős ügyfelek mellett több ideje vagy kapacitása lenne, vagy ha az adózási feltételek kedvezőbbek lennének. A kérdőívet kitöltők 25 %-a szerint segítséget jelentene, ha egy közvetítő szervezet megszűrné a kéréseket és párosítaná az ügyvéd profiljának és kapacitásának megfelelően. A szaktudáshoz kapcsolódóan jegyezte meg az egyik ügyvéd, hogy ha a szakterülete alapján vállalna pro bono megbízást, az aránytalan munkaterhet jelentene, viszont, ha más ügyvédi irodákkal tudna együttműködni, akkor közösen egy-egy nagyobb, a profilba illeszkedő ügy is elvállalható lenne. Mindenesetre 4 válaszadó egyértelműen kijelentette, hogy nincs olyan tényező, amely motiválná őket, míg egy másik válaszadó szerint a pro bono egyedül elköteleződés és szociális érzékenység kérdése, tehát attól függ, hogy az adott ügyvéd mennyire és mennyit szeretne visszaadni a társadalomnak.

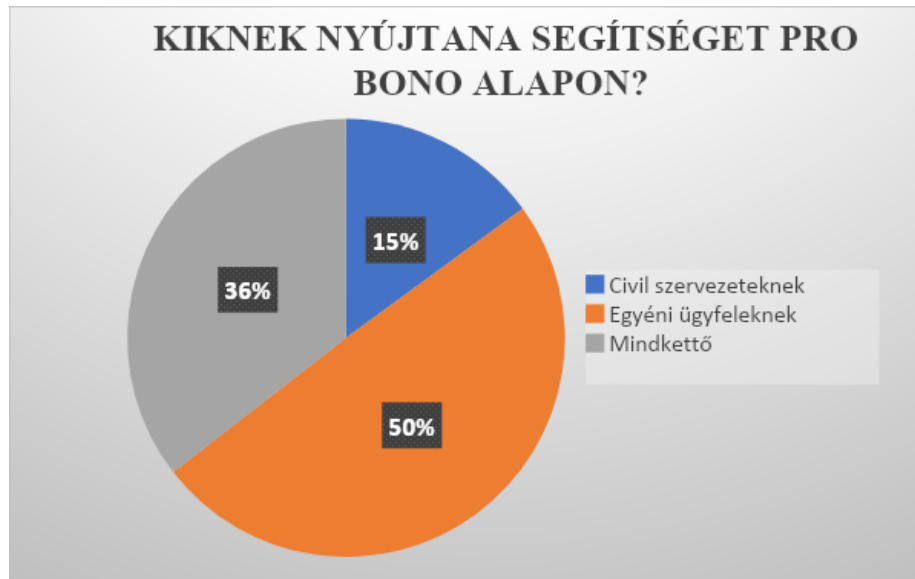


A pro bonoval kapcsolatos tréninget és ismeretterjesztést csak 13 % találná hasznosnak, míg néhány válaszadó nem volt biztos abban, hogy ilyen témájú képzés pontosan mit takarhat, utalva megint arra a véleményre, hogy a pro bono az adott ügyvéd empátiájától és szociális érzékenységétől függ. Itt érdemes megjegyezni azt, hogy jelenleg nincs ügyvédeket célzó pro bono továbbképzés magyar nyelven, azonban a PILnet Alapítvány már dolgozik egy ilyen képzésen. Ugyanakkor a válaszadók 44 %-a jelölte meg, hogy szeretne több információt

szerezni a magyarországi pro bono lehetőségekről, míg 51,4 % a PILnet Alapítvány kifejezetten gyermekjogokkal kapcsolatos munkájáról hallana többet.



A nehezítő és támogató körülményeken túl a kérdőív arra is kitért, hogy mennyiben számít az ügyfél természete a pro bono vállalások tekintetében. A válaszadók 35%-a számára nem releváns a kliens természete, viszont a többség szívesebben nyújtana pro bono jogi segítséget egyéni ügyfeleknek, mint civil szervezeteknek. Ez magyarázatul szolgál arra, hogy miért jelölte meg számos válaszadó könnyebbségként, ha egy közvetítő szervezet megszürné a beérkező kéréseket, hiszen az egyéni kliensek ügyei rengetegféle szakterülethez kapcsolódhatnak, amelyet nem biztos, hogy az adott ügyvéd behatóan ismer, míg a civil szervezetek többnyire a státuszokhoz kapcsolódóan kérnek jogi tanácsot (változásbejegyzés, adózási kérdések). Ugyanakkor, ha egy ügyvédet ez a terület érdekli, egy civil szervezettel hosszútávú együttműködést is ki lehet alakítani, ahogy fentebb ismertetésre került, hogy a válaszolók 13 %-a is teszi.



5. KONKLÚZIÓK

Tekintettel a pro bono jogi szabályozásának hiányára és az ügyvédi kamarák által kezdeményezett vagy támogatott közösségi pro bono projektek növekvő trendjére, a kutatás egy fontos pillanatban indult. Megállapítható, hogy majdnem minden ügyvéd, aki részt vett a kutatásban, ismerte a pro bono koncepcióját és rendelkezett közvetlen gyakorlati tapasztalattal. Mindenesetre erre alapozva nehéz a pro bono elterjedtségét megbecsülni – hiszen annak fennáll a lehetősége, hogy eleve olyan ügyvédek szánták rá az időt a kérdőív kitöltésére, akiket egyébként is érdekel a pro bono –, viszont a válaszadók magas száma mindenképpen érdeklődést mutat a téma iránt.

A kutatás eredményei azt a benyomást keltették (melynek oka lehet a jogi szabályozás hiánya is), hogy az ügyvédek spontán módon, közvetítő szervezet nélkül nyújtanak pro bono jogi segítséget, miközben a pro bono ügyfelek megtalálják azokat az empátikus és szociálisan érzékeny ügyvédeket, akiknek van kapacitásuk segíteni abban az adott pillanatban. Ezt a dinamikát, mely szerint a pro bono ügyek megtalálják az ügyvédeket, erősíti az is, hogy csak néhány válaszadó említette azt, hogy tudatosan keresne pro bono lehetőséget vagy ügyfelet. Érdeemes megjegyezni, hogy a válaszadók idesorolták a barátoknak, ismerősöknek nyújtott ingyenes jogi tanácsadást is. A válaszokból az is kiderült, hogy az ügyvédek kevesebb pro bono ügyet vállalnak vagy fel is hagyhatnak a segítségnyújtással egy-egy negatív élmény után, ha úgy érzik, hogy az ügyfél nem becsülte meg a munkájukat vagy visszaéltek az ajánlattal. Ez azt jelenti, hogy figyelemfelhívásra a kliensek körében is szükség lenne, például

egy „etikus pro bono ügyfél” tájékoztató elkészítésével, amelyet az ügyvédek szabadon használhatnának.

A nehezítő és támogató körülmények feltárása során kiderült, hogy a legnagyobb nehézség a magyar ügyvédek számára a pro bono segítségnyújtásban az idő- és kapacitáshiány. A gyakorlati nehézségeket áthidaló megoldási javaslatok és a magánszemély ügyfelekre vonatkozó preferencia figyelembevétele mellett elmondható, hogy számos válaszadó jó ötletnek találta, hogy közvetítő szervezet szűrje a pro bono kéréseket és párosítsa ügyvédekkel vagy ügyvédi kamarákkal, szakmai tapasztalat vagy kapacitás alapján. A csapatban végzett pro bono munka is vonzó lehet az egyéni ügyvédek számára, nem csak a szakmai fejlődés lehetősége, de egymás támogatása szempontjából is.

Továbbá, ha a kamara kreditpontokat ajánlana fel a pro bono ügyvitelért a kötelező továbbképzés rendszerében, az motiválná az ügyvédeket napirendjük átszervezésére, és arra, hogy találjanak időt a pro bono ügyfelekre. Ehhez hasonlóan, bár a képzést és információterjesztést kevesebb válaszadó találta hasznosnak, valószínűleg az érdeklődők számát itt is növelné az, ha a képzés regisztrált lenne és kamarai kreditpontokat érne. A kérdőívből az derült ki, hogy az ügyvédek többsége szívesebben nyújtana pro bono jogi segítséget egyéni ügyfeleknek, mint civil szervezeteknek, amely valószínűleg arra vezethető vissza, hogy az egyéni ügyek esetében jobban érzékelhető a pozitív társadalmi hatás és van egy személyes visszajelzés is. Tekintettel arra, hogy civil szervezetek is képviselhetnek és támogathatnak egyéneket, vagy jogsérelmet szenvedett egyének csoportját, az ismeretterjesztés arra is irányulhatna, a civil szervezeteknek nyújtott pro bono ügyvédi munka társadalmi hatását kiemelve.

FÜGGELÉK – AZ ÜGYVÉDEK KÉRDŐÍVE²⁴

<p>1. Hallott már a pro bonoról?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Igen. - Nem.
<p>2. Mi az Ön státusza jogászként?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Egyéni ügyvéd - Ügyvédi iroda alkalmazottja - Vállalati jogász
<p>3. Hogyan írná le a pro bonohoz fűződő viszonyát? (Több válasz is megjelölhető)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Nem pontosan tudom, mi az a pro bono. - Soha nem vállalom pro bono ügyeket. - Saját praxisomon belül időnként felajánlom az ügyfélnek, hogy nem kell / kevesebbet kell fizetnie. - Időnként vállalom ügyeket pro bono alapon, ha valaki megkeres ilyen kéréssel. - Közvetítő segítségével vállalom pro bono ügyeket. - A saját cégem által kiajánlott pro bono ügyek közül szoktam vállalni. - Hosszú távú kapcsolatomban van egy szervezettel, akik számára pro bono munkát végzek. - Egyéb:
<p>4. Mi az, ami megnehezíti Önnek, hogy pro bono ügyeket vállaljon el? (Több válasz is megjelölhető)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Nincs rá időm. - Anyagilag nem engedhetem meg magamnak. - Nem tudom, hol találjak pro bono klienseket. - Nincs olyan speciális tudásom, ami alapján ügyeket vállalhatnék. - Egyéb:
<p>5. Kiknek nyújtana segítséget pro bono alapon? (Több válasz is megjelölhető)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Egyéni ügyfeleknek - Civil szervezeteknek

²⁴ Az anonim kérdőív a PILnet Alapítvány oldalán volt elérhető, 2022. március 31-ei határidővel: <https://www.pilnet.org/felmeres-a-pro-bono-helyzeterol/>.

<p>6. Mi segítene Önnek abban, hogy gyakrabban vállaljon pro bono ügyeket? (Több válasz is megjelölhető)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Pro bonoval kapcsolatos tréning. - Ha a cégem a munkaidő terhére támogatná a pro bono munkavégzést. - Ha egy közvetítő szervezet megszűrné a hozzám beérkező kéréseket. - Ha kamarai kreditpontokat lehetne gyűjteni a pro bono munkavégzéssel. - Egyéb:
<p>7. Szeretne több információt a magyarországi pro bono lehetőségekről és a PILnet - Magyar Pro Bono Központ működéséről?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Igen. - Nem.
<p>8. Szeretne információt kapni a a PILnet gyermekjogokkal kapcsolatos munkájáról és az Európai Gyermekjogi Hálózatról?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Igen. - Nem.